

Asia

Korkean edustajan ja komission yhteinen tiedonanto "Covid-19-disinformaation torjunta-Faktat oikein"

Kokous

U/E/UTP-tunnus

E 39/2018 vp, EJ 31/2018 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan unionissa on vuodesta 2015 lähtien toteutettu useita toimia disinformaation torjumiseksi. Näiden toimien jatkona korkea edustaja ja komissio antoivat 10.6.2020 tiedonannon (JOIN(2020) 8 final), jossa ne arvioivat EU:n toimia disinformaation torjumiseksi koronaviruspandemian ympärillä ja ehdottavat etenemissuunnitelmaa. Tiedonanto seuraa Eurooppa-neuvoston maaliskuussa 2020 tekemää kehotusta torjua määrätietoisesti väärää tietoa ja vahvistaa eurooppalaisten yhteiskuntien kestävyyttä.

Koronaviruspandemian aikana on järjestelmällisesti levitetty sitä koskevaa väärää tai harhaanjohtavaa tietoa sekä havaittu ulkoisten toimijoiden yrityksiä vaikuttaa EU:n kansalaisiin ja julkisiin keskusteluihin. Yhteisessä tiedonannossa analysoidaan välitöntä reagointia ja ehdotetaan konkreettisia toimia, jotka voidaan aloittaa nopeasti. Tiedonanto täydentää ja vahvistaa aiempia EU:n toimia disinformaation torjumiseksi.

Tiedonannossa ehdotetut toimet pohjautuvat edelleen EU:n tulevaa disinformaation torjuntaa koskevaa työtä, erityisesti loppuvuodesta 2020 annettavia eurooppalaista demokratiaa koskevaa toimintasuunnitelmaa (Democracy Action Plan) ja digitaalisia palveluita koskevaa säädösehdotusta (Digital Services Act). Tiedonannolla on yhteys myös heinäkuussa annettavaan uuteen turvallisuusunionistrategiaan sekä EU:n toimiin oikeusvaltioperiaatteen ja ihmis- ja perusoikeuksien alalla, erityisesti maaliskuussa julkaistuun EU:n ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevaan toimintasuunnitelmaan 2020-2024 (JOIN(2020) 5 final, UTP 10/2020 vp) sekä vuoden jälkipuoliskolla julkaistaviin EU:n uuteen strategiaan perusoikeuskirjan täytäntöönpanemiseksi ja komission uuteen vuosittaiseen oikeusvaltiokertomukseen.

Suomen kanta

Suomi pyrkii pitkäjänteisesti vahvistamaan sekä EU:n että jäsenvaltioiden valmiuksia hybridiuhkien torjumiseksi, minkä keskeinen osa on kyky tunnistaa disinformaatiota ja muuta informaatiovaikuttamista ja torjua näiden kielteisiä vaikutuksia. EU-tason yhteistyö tukee kansalaisten kokonaisvaltaisen turvallisuuden vahvistamista.

Suomi tukee korkean edustajan ja komission yhteisessä tiedonannossa esitettyjä toimia covid-19-pandemiaan liittyvän disinformaation torjunnan tehostamiseksi. EU:n ja jäsenvaltioiden vahingoittamiseen tähtäävän valtiollisten ja ei-valtiollisten tahojen disinformaation ja muun informaatiovaikuttamisen torjuntaan tarvitaan edelleen tehokkaampi ja paremmin koordinoitu käytännön toimintatapa. Ensisijaista on EU:ta ja jäsenvaltioita itseään vastaan kohdistuvan ulkoisen informaatiovaikuttamisen analysointi ja kriisinkestokyvyn eli resilienssin vahvistaminen. Informaatiovaikuttamisen torjunnan tavoitteena on puolustaa avointa ja demokraattista yhteiskuntajärjestelmää. Siksi vahingollisen vaikuttamistoiminnan torjumiseksi tehtävien toimien on aina kunnioitettava perusvapauksia ja -oikeuksia. Suomi pitää tärkeänä myös laajaa yhteistyötä eri kumppanitahojen ja kumppanimaiden kanssa.

Avoimella, aktiivisella, oikea-aikaisella ja selkeällä viestinnällä ja päätöksenteon avoimuuden lisäämisellä voidaan tuoda EU:ta lähemmäs kansalaisia, vahvistaa demokratiaa ja tukea disinformaation torjuntaa. Luotettavaa tietoa tulee olla kansalaisten saatavilla. Kansalaisten resilienssin vahvistaminen on tärkeää ja edellyttää osallistumisoikeuksiin panostamista sekä hyvää eri sektoreiden välistä yhteistyötä. Keskeistä on myös informoida kansalaisia heihin mahdollisesti kohdistuvista vaikuttamisyrityksistä.

Suomelle on tärkeää työnjaon selkeys EU:n toimielinten, elinten, virastojen ja jäsenvaltioiden kesken. EU:ssa ja jäsenvaltioissa tehtävä työ informaatiovaikuttamisen analysoimiseksi on tärkeää. Keskeistä on tietoisuus ja ymmärrys informaatiovaikuttamisesta ilmiönä ja siitä, mitkä ovat ne tahot, jotka kohdistavat EU:hun informaatiovaikuttamista.

Disinformaation riittävän selkeä ja yksiselitteinen määrittely on hankalaa ja Suomi korostaakin, että EU-tasolla on tärkeää saada parempi käsitys informaatiovaikuttamisen erilaisista ja kehittyvistä toimintamalleista, määrästä, levittämiskanavista, organisoinnista, tavoitteista, vaikuttamisen kohdeyleisöistä ja toiminnan aikaansaamasta vaikutuksesta. Määrittelyn yhteydessä tulee erityisesti huomioida myös sananvapauteen liittyvät näkökohdat.

Suomen tavoite on, että tiedonanto toimii mahdollisimman konkreettisena työohjelmalla. EU:n ulkosuhdehallinnolla on keskeinen rooli strategisen viestinnän työssä. EU:n toimien, resurssien jaon ja työn prioriteettien asettamisen tulee perustua uhka-arvioon. Uhka-arvion laadinnassa ja seurannassa tulee hyödyntää Europolin ja EU:n tiedusteluanalyysikeskus INTCEN:in analyysia. Suomi pitää hyvänä komission aikomusta tehostaa tietojenvaihtoa disinformaatioon liittyvistä parhaista käytännöistä.

Informaatiovaikuttamisen torjunnassa on kiinnitettävä huomiota kyberympäristön turvallisuuteen. Julkisen sektorin resilienssin ja viranomaisten attribuutiokyvyn vahvistaminen on tärkeää.

Verkkoalustoilla on merkittävä rooli disinformaation leviämässä. Verkkoalustojen yhteiset käytänteet ja itse- tai yhteissäätely ovat ensisijaisia ratkaisuja näiden alustojen kautta tehtävän disinformaation levittämisen estämiseksi. Suomi tukee komission pyrkimystä varmistaa, että verkkoalustat noudattavat käytännesääntöjä, ja pitää kannatettavana komission uutta monitorointi- ja raportointiohjelmaa.

Verkkoalustoilla jaettavan tiedon faktantarkistus on tärkeä osa disinformaation torjuntaa. Suomi pitää aiempaa läheisempää yhteistyötä faktantarkastajien kanssa tärkeänä.

Suomi korostaa pidemmän tähtäimen asiana medialukutaidon vahvistamista ja kriittisen medialukutaidon osaamista. On tärkeää pyrkiä tukemaan medialukutaitoa koskevien politiikkojen johdonmukaista kehittämistä ja täytäntöönpanoa sekä käytännön toimia EU-jäsenmaissa mm. jakamalla tietoa jo olemassa olevista parhaista käytännöistä. Suomi kannattaa

pyrkimystä laadukkaan journalismin tukemiseen ja media-alaa koskevien valtiontukisääntöjen selventämiseen. Suomi pitää myös hyvänä, että tutkimusrahoitusta käytetään tukemaan disinformaation levittämisen vastaista työtä. Huomiota tulee kiinnittää myös medialukutaitoon ja sitä edistävään mediakasvatukseen liittyvän tutkimukseen. Sananvapauden ja moniarvoisen demokraattisen keskustelun varmistaminen on keskeinen tekijä disinformaation torjumisessa.

Suomi katsoo, että koulutuksella on merkittävä rooli yhteiskuntien resilienssin, osallisuuden, demokratian ja sosiaalisesti kestävä Euroopan edistämiseksi. Jatkuvan oppimisen sekä demokraattisia arvoja, perus- ja ihmisoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta kunnioittavan demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen sekä mediakasvatuksen edistäminen on tärkeää ja koulutukseen ja osaamisen kehittämiseen tulee investoida.

Covid-19-infodemia heikentää kansanterveyden suojelua. Vakavana seurauksena voi olla, että kansalaiset jättävät viralliset terveysohjeistukset huomiotta ja käyttäytyvät riskialttiisti. Covid-19-tilanteessa rokotusvastaisuus ei ole pelkästään yksilöä, vaan koko yhteiskuntaa koskeva uhka. Sosiaalisessa mediassa ja muualla internetissä jaettava väärä ja puolueellinen tieto on eräs haaste. Siksi on tärkeää, että rokotteista on saatavilla luotettavaa tietoa digitaalisissa palveluissa. Suomi kannattaa yhteistyötä rokotuskattavuuden parantamiseksi ja rokotusvastaisuuden ja -kriittisyyden vähentämiseksi. Tiedonvaihto ja parhaiden käytäntöjen jakaminen ovat tärkeitä keinoja rokotusvastaisuuden vähentämiseksi.

Pääasiallinen sisältö

Tausta

Euroopan unionissa on vuodesta 2015 lähtien toteutettu useita toimia disinformaation torjumiseksi. Maaliskuussa 2015 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmien perusteella perustettiin East StratCom -ryhmä Euroopan unionin ulkosuhdehallintoon (EUH). Helsingissä sijaitseva eurooppalainen hybridiosaamiskeskus on valmis tukemaan EU:n ulkosuhdehallinnon strategisen viestinnän toimintaa (StratCom) harjoitusten ja koulutusten muodossa. Vuonna 2016 hyväksyttiin yhteinen kehys hybridiuhkien torjumiseksi, jota seurasi yhteinen tiedonanto valmiuksien lisäämisestä hybridiuhkien torjumiseksi vuonna 2018 (JOIN(2018)16 final, E 39/2018 vp).

Eurooppa-neuvosto pyysi kesäkuussa 2018 korkeaa edustajaa ja komissiota esittämään yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa toimintasuunnitelman, joka sisältää ehdotuksia EU:n koordinoituiksi toimiksi disinformaation haasteeseen vastaamiseksi. Toimintasuunnitelma esitettiin 5.12.2018 (JOIN(2018) 36 final, EJ 31/2018 vp). Samalla komissio raportoi edistyksistä, jota oli saavutettu disinformaation torjunnassa verkossa sen huhtikuussa 2018 antaman tiedonannon jälkeen.

Osana toimintasuunnitelmaa Facebook, Google, Twitter, Mozilla sekä online-alustoja, mainosalaa ja mainostajia edustavat kauppajärjestöt liittyivät vuoden 2018 lopussa disinformaatiota torjuviin käytäntöihin (Code of Conduct) itsesääntelyvälineenä väärin tietojen torjumiseksi. Microsoft liittyi sääntöön vuonna 2019. Allekirjoittajat esittivät itsearviointinsa toimenpiteistään lokakuussa 2019. Komissio julkaisee kattavan arvioinnin näiden toimien toimeenpanosta tulevina viikkoina.

Joulukuussa 2018 kokoontunut Eurooppa-neuvosto korosti, että disinformaation leviämiseen on puututtava kiireellisin, koordinoituihin ja pitkäkestoisiin toimiin sekä noudattaen täysin perusoikeuksia. Eurooppa-neuvosto kehotti panemaan toimintasuunnitelman nopeasti täytäntöön ja korosti tarvetta määrätietoisiin toimiin sekä Euroopan tasolla että kansallisesti vapaiden ja oikeudenmukaisten vaalien turvaamiseksi. Eurooppa-neuvoston toimeksiannon pohjalta disinformaatiota käsiteltiin useissa neuvostokokoonpanoissa kevään 2019 aikana.

Vaaleihin kohdistuvan disinformaation osalta komissio esitti syyskuussa 2018 toimenpiteitä vapaiden ja oikeudenmukaisten vaalien varmistamiseksi. Komissio ja korkea edustaja totesivat kesäkuussa 2019 annetussa yhteisessä tiedonannossa, että vaikka toukokuussa 2019 pidettyihin Euroopan parlamentin vaaleihin kohdistui disinformaatiota, EU:n toteuttamat disinformaation vastaiset toimet olivat kaventaneet kolmansien maiden vaikutusvaltaa ja koordinoituja kampanjoita yleisen mielipiteen manipuloimiseksi.

Komissio julkaisi 19.6.2020 raportin (COM(2020) 252 final) ja työasiakirjan (SWD(2020) 113 final) vuoden 2019 europarlamenttivaaleista. Vaaliraportissa käsiteltiin tällä kertaa äänestysaktiivisuuden ja muiden perinteisempien teemojen lisäksi varautumista vaalihäirintään. Raportin mukaan yhteen jäsenvaltioon kohdistuva vaalihäirintä vaikuttaa koko unionin toimintaan. Vaaleissa kuitenkin onnistuttiin suojautumaan vaalihäirinnältä ja kasvattamaan kansalaisten luottamusta demokraattiseen järjestelmään.

Komissio ja korkea edustaja perustivat maaliskuussa 2019 yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa nopean hälytysjärjestelmän (Rapid Alert System, RAS), jolla puututaan disinformaatiokampanjoihin tiiviissä yhteistyössä nykyisten verkostojen, Euroopan parlamentin sekä Pohjois-Atlantin liiton ja G7-maiden nopean toiminnan mekanismin kanssa. Lisäksi komissio ja Euroopan parlamentti ovat toteuttaneet aktiivista viestintää ja torjuneet vääriä tietoja myös alue- ja paikallisella tasolla.

Korkean edustajan ja komission 10.6.2020 antaman tiedonannon (JOIN(2020) 8 final) mukaan koronapandemiakriisistä on tullut koetapaus, joka osoittaa, kuinka EU ja sen jäsenvaltiot käsittelevät disinformaatioon liittyviä haasteita. Disinformaatiota levittävät useat ei-valtiolliset ja valtiolliset toimijat. Tiedonannossa todetaan, että covid-19-viruksen kiihdyttämä informaatiovaikuttaminen on edellyttänyt nopeaa vastausta EU:lta ja sen jäsenvaltioilta. Disinformaatiolla voi olla äärimmäisen vakavia seurauksia pandemia-aikana: se voi pahimmillaan vaarantaa ihmishenkiä muun muassa vähättelemällä virallista informaatiota tai yllyttämällä vastuuttomaan käytökseen ja rajoitusten laiminlyömiseen. Disinformaatio vaikuttaa siten heikentävästi demokraattisiin instituutioihin sekä yhteiskuntien toimivuuteen kokonaisuudessaan. Koronapandemiakriisi on lisännyt myös kansalaisiin kohdistuvia rikollisen hyväksikäytön riskejä kotimaisen ja ulkomaisen disinformaatiovaikuttamisen ohella.

Suomen puheenjohtajakaudella syksyllä 2019 perustettiin EU:n neuvoston pysyvä horisontaalinen työryhmä hybridiuhkiin vastaamiseksi sekä toimien koordinoimiseksi tehokkaasti. Pysyvä työryhmä tukee disinformaation vastaisen toimintasuunnitelman sekä tuoreen covid-19-kriisin valossa tehdyn suunnitelman toimeenpanoa ja koordinoitua käsittelyä neuvostossa.

Keskeisimmät keinot resilienssin kasvattamiseen ovat yhteiskunnan, ml. julkisen sektorin avoin, demokraattinen ja vuorovaikutuksellinen toimintatapa, mediatoimijoiden vastuullisten toimintatapojen edistäminen sekä kansalaisten tietoisuuden ja osaamisen lisääminen heihin mahdollisesti kohdistuvasta ulkoisten toimijoiden informaatiovaikuttamisesta.

Tiedonannon sisältö

Tiedonannon mukaan disinformaatioon, harhaan johtavaan informaatioon ja ulkomaisiin vaikuttamisoperaatioihin puuttuminen edellyttää yhteisiä toimia jo olemassa olevien EU-tason välineiden pohjalta. Tarvitaan tehokasta yhteistyötä jäsenvaltioiden, kansainvälisten kumppaneiden, kansalaisyhteiskunnan toimijoiden, sekä sosiaalisen median alustojen kanssa. Näillä yhteisillä toimilla vahvistetaan kansalaisten kriisinkestävyttä eli resilienssiä. Tiedonanto korostaa, että näiden toimien on perustuttava ilmaisunvapauden, demokraattisten arvojen ja oikeusvaltioperiaatteen täysimääräiseen kunnioittamiseen.

Tiedonannossa tuodaan esiin muutamia esimerkkejä koronapandemian aikana havaituista informaatiovaikuttamistapauksista:

- Julkisuudessa on esiintynyt vaarallisia huijauksia ja harhaanjohtavia terveydenhuollon tietoja väärillä väitteillä (kuten "käsien pesu ei auta" tai "koronavirus on vaarallinen vain vanhuksille"). Tällainen sisältö ei ole välttämättä laitonta, mutta se voi suoraan vakavalla tavalla vaarantaa ihmishenkiä sekä pandemian hillitsemispyrkimyksiä. Tehokkain vastaus on, että avaintoimijat, kuten viranomaiset, tiedotusvälineet, toimittajat, verkkoalustat, faktantarkistajat ja kansalaisyhteiskunta tarjoavat kansalaisten saataville mahdollisimman helposti virallista tietoa. On tärkeää parantaa kansalaisten kykyä tunnistaa ja reagoida tällaiseen väärään tai harhaanjohtavaan tietoon. Silloin kun toiminta on laitonta, toimivaltaisten viranomaisten on puututtava siihen lainsäädännön mukaisesti.
- Salaliittoteoriat, jotka saattavat vaarantaa ihmisten terveyden, vahingoittaa ihmisten yhteenkuuluvuutta, johtaa julkiseen väkivaltaan ja aiheuttaa sosiaalisia levottomuuksia (esimerkiksi covid-19-virusta levittäviä 5G-mastoja koskevat salaliitot ja myytit ovat johtaneet mastoihin kohdistuviin hyökkäyksiin, tiettyä etnistä tai uskonnollista ryhmää on syytetty covid-19-viruksen leviämisestä, tai covid-19-virukseen on liittynyt antisemitistisen sisällön huolestuttavaa lisääntymistä). Olennaista on vahvistaa koko yhteiskunnan sitoutumista, mukaan lukien viranomaiset, tiedotusvälineet, toimittajat, faktantarkistajat, kansalaisyhteiskunta ja verkkoalustat. Nopea tietojen oikaiseminen, mahdollinen poistaminen tai tilien poistaminen ovat tärkeitä.
- Rangaistava vihapuhe (esimerkiksi tiettyä etnistä tai uskonnollista ryhmää vastaan, jota syytetään covid-19:n leviämisestä), johon puuttuminen edellyttää lainvalvontaviranomaisten toimia.
- Kuluttajapetokset (esimerkiksi ”ihmetuotteiden” myynti, jota virallinen terveystieto ei tue) ovat laittomia, ja kuluttajansuojaviranomaisten ja verkkoympäristöjen on torjuttava niitä.
- Tietoverkkorikollisuus (kuten hakkerointi / tietojenkalastelu, jossa käytetään haittaohjelmien levittämiseen covid-19-linkkejä) vaatii lainvalvontaviranomaisten suoria toimia sekä kansalaisten tietoisuuden lisäämiskampanjoita.
- Ulkomaiset toimijat ja tietyt kolmannet maat, erityisesti Venäjä ja Kiina, ovat ryhtyneet kohdennettuihin vaikutustoimiin ja disinformaatiokampanjoihin covid-19:n ympärillä EU:ssa, sen naapurimaissa ja maailmanlaajuisesti pyrkien heikentämään demokraattista keskustelua, lisäämään sosiaalista polarisaatiota ja parantamaan näiden maiden omaa imagoa covid-19-kontekstissa.
- Tiedonannon mukaan on tärkeää erottaa laiton sisältö haitallisesta, mutta ei laittomasta sisällöstä. Väärän tai harhaanjohtavan sisällön eri muotojen välillä on epäselviä rajoja: tarkoituksellisesti määritellystä väärästä informaatiosta vääriin tietoihin, jotka voivat olla tahattomia. Motivaatio voi vaihdella ulkomaisten toimijoiden kohdennetusta vaikuttamistoimista puhtaasti taloudellisiin motiiveihin. Jokaiseen näistä haasteista tarvitaan räätälöity vastaus. Lisäksi on tarjottava enemmän tietoja julkista valvontaa varten ja parannettava analyttisiä valmiuksia sekä jäsenvaltioiden että EU:n instituutioiden tasolla.

Tiedonannon mukaan covid-19-kriisistä saadut kokemukset ovat osoittaneet, että EU hyötyisi koordinoitumasta ja nopeammasta vastaamisesta disinformaatioon. Tehokas lähestymistapa disinformaatioon liittyvien haasteiden ratkaisemiseksi edellyttää myös ongelman perusteellista ymmärtämistä. Covid-19-kriisin kehittyessä EU:n on kehitettävä edelleen toimiaan havaittujen puutteiden korjaamiseksi, tulevien haasteiden ymmärtämiseksi ja ennakoimiseksi (esimerkiksi mahdollisen covid-19-rokotteen ympärillä liikkuvaan disinformaatioon). Koordinointi ja yhteistyö sekä EU:n tasolla että maailmanlaajuisesti yhdessä WHO:n ja verkkoalustojen kanssa ovat välttämättömiä näihin haasteisiin vastaamiseksi. Kaikkien EU:n toimielinten on osallistuttava yhteiseen ponnisteluun ja täydennettävä jäsenvaltioiden toimia luomalla niille lisäarvoa (esim. analyttinen kapasiteetti ja yhteistyö verkkoalustojen kanssa).

Tiedonannossa tuodaan esiin, että seuraavat tavoitteet, jotka on sisällytetty jo vuoden 2018 disinformaation torjuntaa koskevaan suunnitelmaan, ovat avainasemassa disinformaation torjunnan sekä vahvemman ja kestävämmän EU:n kannalta:

1) Strategisen viestinnän tehostaminen EU:n sisällä ja ulkopuolella.

Komissio ja korkea edustaja vahvistavat yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa strategista viestintää unionin sisällä ja naapurimaissa. EU:n edustustojen strategista viestintää ja julkisen diplomatian valmiuksia vahvistetaan edelleen tekemällä tiivistä yhteistyötä EU:n jäsenvaltioiden diplomaattiverkoston sekä kolmansien maiden hallitusten ja kansalaisyhteiskunnan kanssa. Komission jäsenvaltioissa sijaitsevat edustustot osallistuvat aktiivisemmin kansallisiin keskusteluihin, joissa käytetään tosiasioihin perustuvaa, paikalliseen tilanteeseen soveltuvaa räätälöityä tietoa.

Koronapandemiakriisin aikana EU on tehostanut työtä tiedottaakseen kansalaisille riskeistä ja tehostaakseen yhteistyötä muiden kansainvälisten toimijoiden kanssa väärin tietojen torjumiseksi. Euroopan parlamentin ja neuvoston sekä EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden välillä käytettyjä vakiintuneita kanavia, kuten nopeaa hälytysjärjestelmää ja EU:n integroitua poliittista kriisitoimintaa kehitetään edelleen kapasiteetin vahvistamiseksi, riskianalysin sekä elintärkeän raportoinnin parantamiseksi kriisiaikoina.

2) Koordinaation tehostaminen EU:n ja jäsenvaltioiden välillä disinformaation vastaisten toimien tehostamiseksi.

Komissio ehdottaa covid-19-virukseen liittyvien väärin tietojen tunnistamisen koordinoitua, arviointia ja analysointia tehostetusti hyödyntäen jo olemassa olevia EU-tason yhteistyöjärjestelyjä. Tämän osana jäsenvaltioiden tulisi käyttää nykyistä laajemmin nopeaa hälytysjärjestelmää (Rapid Alert System) etenkin tietoympäristön arvioinnin ja tilannetietoisuuden kehittämiseksi. Komissio tehostaa myös tiedonvaihtoa disinformaatioon liittyvien parhaiden käytäntöjen osalta eurooppalaisesta yhteistyöverkostosta saatujen kokemusten pohjalta.

3) Yhteistyö kolmansien maiden ja kansainvälisten kumppanien kanssa disinformaation vastaisten toimien tehostamiseksi.

Yhteistyötä kansainvälisten kumppanien, kuten WHO:n, G7-nopean toiminnan mekanismin, Naton, Afrikan Unionin, Euroopan neuvoston ja Etyj:n kanssa tehostetaan edelleen. Tähänastinen yhteistyö on johtanut lisääntyneeseen tietojen, toimintojen ja parhaiden käytäntöjen jakamiseen. EU kasvattaa tukea ja apua kansalaisyhteiskunnan toimijoille, riippumattomille tiedotusvälineille ja toimittajille kolmansissa maissa osana Team Europe -pakettia ja lisää tukea lehdistönvapauden rikkomusten seurannalle ja turvallisemman mediaympäristön puolustamiselle.

4) Internet alustojen läpinäkyvyyden lisääminen.

Komissio on seurannut tiiviisti verkkoalustojen toimia disinformaatiota koskevien EU:n käytäntöjen toimeenpanemiseksi ja näkee, että tarvitaan edelleen lisäponnisteluja, lisää avoimuutta ja parempaa vastuuvollisuutta. Komissio aikoo perustaa nykyisten käytäntöjen yhteyteen monitorointi ja raportointiohjelman, jonka kautta alustojen tulisi tarjota kuukausittain raportteja, jotka sisältävät yksityiskohtaisempia tietoja toimista, joilla edistetään virallisia sisältöjä, parannetaan käyttäjien tietoisuutta ja rajoitetaan koronaviruksen liittyvää väärää tietoa ja siihen liittyvää mainontaa. Komissio näkee, että alustojen tulisi tiivistää yhteistyötään faktantarkastajien ja tutkijoiden kanssa kaikissa jäsenvaltioissa ja kaikilla kielillä. Komissio myös toteaa, että alustojen on oltava avoimempia politiikkansa toteuttamisessa. Komissio kannustaa voimakkaasti sidosryhmiä, jotka eivät vielä ole allekirjoittaneet

käytännestäntöjä, sitoutumaan niihin. Komissio tehostaa myös omaa yhteistyötään riippumattomien faktantarkastajien ja tutkijoiden kanssa, muun muassa Euroopan digitaalisen median seurantakeskus EDMO:n (European Digital Media Observatory) kautta.

5) Ilmaisunvapauden ja monimuotoisen demokraattisen keskustelun tukeminen.

Äskettäin perustetun Euroopan digitaalisen median seurantakeskuksen työn pohjalta EU vahvistaa edelleen tukeaan tutkijoille ja tutkijoille. Sananvapauden ja moniarvoisen demokraattisen keskustelun varmistaminen on keskeinen tekijä disinformaation torjumisessa. Komissio seuraa edelleen jäsenvaltioiden kiireellisten toimenpiteiden vaikutusta koronaviruksen yhteydessä EU:n lainsäädäntöön ja arvoihin. Kriisi osoitti vapaan ja riippumattoman tiedotusvälineiden roolin tärkeänä palveluna, joka tarjoaa kansalaisille luotettavaa, tosiasioihin perustuvaa tietoa ja auttaa pelastamaan ihmishenkiä. EU vahvistaa edelleen tukeaan riippumattomille tiedotusvälineille ja toimittajille EU:ssa ja muualla maailmassa sekä tehostaa julkisen diplomatian kampanjoitaan. Komissio kehottaa jäsenvaltioita tehostamaan pyrkimyksiään varmistaa, että toimittajat voivat työskennellä turvallisesti, ja hyödyntämään parhaiten EU:n taloudellisia elvytysuunnitelmia kriisin pahoin kärsimien tiedotusvälineiden tukemiseksi, kunnioittaen samalla niiden riippumattomuutta.

6) Kuluttajien oikeuksien suojeleminen.

Tiedonannon mukaan monia kuluttajia harhautettiin ostamaan ylihinnoiteltuja, tehottomia tai mahdollisesti vaarallisia tuotteita koronapandemian varjolla. Verkkoalustat ovat poistaneet harhaanjohtavia mainoksia. Komissio jatkaa yhteistyötä verkkoalustojen kanssa ja tukee kansallisten viranomaisten kuluttajansuojayhteistyöverkostoa torjuakseen käytäntöjä, jotka rikkovat kuluttajansuojalakeja.

7) Kansalaisten tietoisuuden lisääminen ja vahvistaminen.

Komissio, neuvosto, korkea edustaja ja Euroopan parlamentti jatkavat kriisinkestävyyden parantamista etenkin covid-19-kriisin aikana opittujen kokemusten perusteella. Kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen, kansalaisten tietoisuuden lisääminen ja yhteiskunnallisen kriisinkestävyyden lisääminen tarkoittavat, että kansalaisille annetaan mahdollisuus osallistua demokraattiseen keskusteluun säilyttämällä tiedon saanti ja ilmaisunvapaus, edistämällä kansalaisten kriittistä medialukutaitoa, mukaan lukien kriittinen ajattelu ja digitaalinen osaaminen. Tämä toteutetaan medialukutaitohankkeilla ja tukemalla kansalaisyhteiskunnan organisaatioita. Muun muassa digitaalista koulutusta koskevan toimintasuunnitelman päivityksessä, joka hyväksytään myöhemmin vuonna 2020, ehdotetaan toimenpiteitä, jotka auttavat torjumaan disinformaatiota.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Komission ja korkean edustajan yhteinen tiedonanto ei ole oikeudellisesti sitova instrumentti.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentissa vastuuvaliokunta on ENVI. Parlamenttikäsittelystä ei ole vielä saatavilla tietoa.

Kansallinen valmistelu

Jaostokäsittelyt:

E-jatkokirjettä on käsitelty seuraavien jaostojen kirjallisessa menettelyssä 22.-30.6. 2020:

EU 3 Ulkosuhdeasioiden jaosto

EU 7 Oikeus- ja sisäasioiden jaosto

EU 19 Viestintäjaosto: kirjallinen menettely

EU 30 Koulutusjaosto: kirjallinen menettely

EU 31 Kulttuuri- ja av-asiat: kirjallinen menettely

EU 35 Oikeudelliset kysymykset jaosto: kirjallinen menettely

Eduskuntakäsittely

Valtioneuvoston selvitys EJ 31/2018 vp: Disinformaation torjuntaa koskeva toimintasuunnitelma (Disinformation Action Plan), 16.1.2019.

Valtioneuvoston selvitys E 84/2018 vp: EU; Vapaat ja oikeudenmukaiset vaalit, 23.10.2018.

Valtioneuvoston selvitys E 39/2018 vp: Eurooppalainen lähestymistapa disinformaation torjuntaan verkossa, 30.5.2018.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Toimivallanjako EU-asioissa valtakunnan ja Ahvenanmaan välillä määräytyy Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan. Ahvenanmaan asemaa arvioidaan tarvittavilta osin tiedonannossa ehdotettujen toimenpiteiden edetessä.

Komission tiedonannossa esitetään toimenpide-ehdotuksia. Toimenpiteiden mahdollisia lainsäädännöllisiä vaikutuksia arvioidaan erikseen osana niiden valmistelua.

Taloudelliset vaikutukset

Komission tiedonannossa esitetään toimenpide-ehdotuksia. Toimenpiteiden mahdollisia taloudellisia vaikutuksia arvioidaan erikseen osana niiden valmistelua.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Disinformaatio liittyy läheisesti laajempaan demokratia- ja oikeusvaltiokeskusteluun sekä vaaleihin. Komission tavoite turvata vapaat ja oikeudenmukaiset vaalit on tuotu esiin valtioneuvoston selvityksessä E 84/2018 vp: EU; Vapaat ja oikeudenmukaiset vaalit, 23.10.2018. Eurooppalaisen demokratian toimintasuunnitelma on tarkoitus julkaista vuoden 2020 jälkipuoliskolla, samoin kuin uusi strategia perusoikeuskirjan täytäntöönpanemiseksi sekä komission uusi vuosittainen oikeusvaltiokertomus.

Asiakirjat

Korkean edustajan ja komission yhteinen tiedonanto ”Covid-19-disinformaatio torjunta – Faktat oikein”; JOIN(2020) 8 final, 10.6.2020.

Euroopan komission tiedonanto vuoden 2019 Euroopan parlamentin vaaleista ” Kertomus vuoden 2019 Euroopan parlamentin vaaleista”; COM(2020) 252 final, 19.6.2020 sekä sitä täydentävä komission työasiakirja; SWD(2020) 113 final, 19.6.2020.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Salla Sammalkivi, VNEUS, salla.sammalkivi@vnk.fi, +358 295 160 207.

Veera Kojo, VNEUS, veera.kojo@vnk.fi, +358 295 160 501.

Heidi Kaila, VNEUS, heidi.kaila@vnk.fi, +358 295 160 313.

Turo Mattila, EUE, turo.mattila@formin.fi, + 32 473 52 42 99.

Anna Hakala, UM, anna.hakala@formin.fi, +358 295 350 468

Jussi Mäkinen, OM, jussi.makinen@om.fi, +358 295 150 528

Jonna Korhonen, OKM, jonna.korhonen@minedu.fi, +358 295 330 008

Laura Mäkelä, OKM, laura.makela@minedu.fi, +358 295 330 222

Anna-Lotta Hyvärinen, VM, anna-lotta.hyvarinen@vm.fi, +358 295 530 405

Hannele Taavila, SM, hannele.taavila@intermin.fi, + 358295 548 8568

Sari Vuorinen, sari.vuorinen@stm.fi, +358 295 163 049.

EUTORI-tunnus

EU/2020/1016

Liitteet**Viite**

Asiasanat	hybridiuhat
Hoitaa	OKM, PLM, UM, VM, VNK
Tiedoksi	EUE, LVM, OM, SM
